

Broedvogelinventarisatie, nestbescherming en andere ontwikkelingen in de Hekslootpolder in 1993

Inleiding

De Hekslootpolder, het 160 ha grote veenweidegebied gelegen tussen de Vondelweg (Haarlem-Noord) en Spaarndam wordt ieder jaar geteld op de aanwezigheid van broedvogels. Een vrij constante groep tellers telt al jaren volgens de BMP-methode. Naast deze tellers is er sinds 1989 een groep nestbeschermers actief.

Bezoekdata, tellers en het weer

Het afgelopen jaar zijn vijf vroege ochtendbezoeken en twee avondbezoeken gebracht. De weersomstandigheden waren over het algemeen goed. Droog weer, al dan niet bewolkt en niet al te veel wind. Op 2 mei was het 's ochtends nogal mistig, waardoor zeker op de verafgelegen kavels de nodige vogels zijn gemist. De tellingen werden uitgevoerd door Fred Hopman, Emiel van Sambeek, Coen Looij, Willem Bogaards, Hugo Kracht, Frank Alink en ondergetekende.

Resultaten

De Hekslootpolder staat bekend om haar hoge dichtheden weidevogels. Dit is duidelijk af te lezen uit tabel 1. Daarnaast is de polder van belang voor broedende watervogels, in het bijzonder de eenden die met opvallend veel soorten vertegenwoordigd zijn. Verder komen ook enkele soorten rietvogels tot broeden in de kleine stukjes moeras en riet. Slechts enkele soorten zangvogels komen voor en in kleine aantallen. Bij de weidevogels valt op dat de Kievit en Tureluur vanaf 1982, het jaar waarop we met intensieve broedvogeltellingen begonnen, vrijwel constant zijn gebleven; respectievelijk rond de 90 en de 25 paar. Landelijk gezien gaat de Kievit de laatste jaren enigszins in aantal achteruit. De stand van de Tureluur is vrij stabiel (zie tabel 2). De index van de Grutto zit landelijk gezien vanaf 1985 rond de 140. Blijkbaar was 1984 een slecht jaar voor de Grutto. In de Hekslootpolder groeit het aantal broedparen nog steeds. Het afgelopen jaar kwamen we tot een recordaantal van 47 broedparen. Deze toename is mogelijk te verklaren uit het feit dat goede weidevogelgebieden in de directe omgeving, zoals de Velserbroek en de Veerpolder in

Tabel 1. Aantallen broedparen in de Heksloutpolder per jaar in de periode 1983-1993 (1984 volgens de methode PMS, vanaf 1989 volgens de BMP-methode). Een ? betekent dat onbekend is of de soort als broedvogel aanwezig was, + dat de soort wel als broedvogel is vastgesteld, maar dat het aantal territoria onbekend is.

Soort	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Fuut	9-12	8-12	6-8	4-7	4-7	5	4	3	3	5	6
Knobbelzwaan	2	3	0-2	2	2-3	3	2	1	2	4	3
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	2	1	1	2	1
Bergeend	1-7	0-9	3-11	3-15	3-16	3-11	9	8	13	13	9
Krakeend	0	0	0-1	0-4	2-4	3-5	5	6	9	7	7
Wilde Gend	14-4	15-35	17-32	22-44	18-29	18-25	30	33	30	48	36
Wintertaling	0-2	1-4	0-1	0-2	1-3	2	1	1	1	0	1
Zomertaling	0-2	?	0-2	1	1	0	1	0	0	1	1
Slobeend	17-24	12-25	9-15	10-17	12-14	10-12	12	10	10	8	10
Kuifeend	1-9	0-5	0-6	0-7	2-3	2-3	3	2	4	8	7
Torenvalk	0	0-1	1	1	0-1	1	1	1	1	2	1
Patrijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2
Fasant	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	1
Waterhoen	7-12	5-15	6-15	5-14	6-12	8-11	13	13	18	13	15
Meerkoet	14-25	20-27	30-37	27-33	28-32	22-28	31	37	31	38	34
Scholekster	5-28	25-42	23-32	23-41	22-29	18-27	32	19	29	21	23
Kluut	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4
Kievit	74-101	78-112	90-111	83-100	106-110	89-92	109	97	98	93	96
Watersnip	2-3	2	1	1	0-1	0	0	0	0	0	0
Grutto	23-33	19-31	27-36	27-37	33-41	33-38	39	40	36	42	47
Tureluur	16-27	14-18	15-32	12-25	19-32	22-33	29	24	23	25	24
Koekoek	7	1	1	+	+	+	+	+	+	+	1
Veldleeuwerik	6	3-5	3	4	4	5	3	3	1	1	1
Boerenzwaluw	+	?	?	+	2	3	2	2	2	2	2
Graspieper	6-9	5-10	3-7	6-10	4-6	3-6	4	4	1	2	1
Witte Kwakstaart	0	2	2	1	2	1	1	1	2	3	2

Vervolg tabel 1.

Soort	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Gele Kwikstaart	0	0	0	0-1	0-1	0-1	0	0	0	0	0
Heggemus	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Blauwborst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Merel	0	0	0	+	0	0	+	0	0	0	0
Bosrietzanger	0-1	?	0-1	1	0	1	3	1	0	1	1
Kleine Karskiet	4	3-6	3-4	6-8	6	5	11	12	8	14	13
Rietzanger	1	1-2	0-1	1	1-2	1	1	2	1	0	2
Tuinfluter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ekster	0	0	0	1	1	2	2	2	2	2	1
Zwarte Kraai	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1
Spreeuw	0	0	0	+	+	0	+	+	+	+	+
Ringmus	1	1	1	2	1-2	1	2	2	2	1	0
Huismus	0	0	0	+	+	0	+	+	+	+	+
Kneu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Groenling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Rietgors	1-4	2-6	2-3	3-4	2-4	3-4	10	5	3	6	8

zijn vergraven zodat Grutto's uit deze gebieden wellicht voor een deel zijn uitgeweken naar de Hekslootpolder. De vraag is wanneer het maximum aantal Grutto's is bereikt dat de Hekslootpolder kan 'hebben'. De Scholekster is een gast in vrij constant aantal: rond de 25 broedparen door de jaren heen. Landelijk gezien lijkt er een tendens tot een kleine afname te zijn. De jaren 1985 en 1992 kunnen echter uitschieters zijn.

Tabel 2. BMP-indexen van een aantal soorten in de periode 1984-1992. Het betreft landelijke cijfers zonder onderscheid naar biotooptypen (uit: SOVON NIEUWS, december 1993).

Soort	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Slobeend	100	113	93	91	92	101	92	81	81
Scholekster	100	117	99	92	91	94	94	94	85
Kievit	100	98	84	80	84	82	75	75	71
Grutto	100	157	137	140	143	148	143	147	137
Tureluur	100	135	110	113	112	115	100	87	101
Veldleeuwrik	100	85	77	71	74	75	72	67	65
Graspieper	100	66	57	65	76	105	104	96	101
Kleine Karekiet	100	102	113	124	115	129	127	111	137
Rietzanger	100	111	127	151	157	193	150	174	187
Rietgors	100	82	81	80	85	91	81	69	71

De stand van de Slobeend is landelijk gezien nogal stabiel, maar staat de laatste twee jaar op een iets lager niveau. In de Hekslootpolder heeft deze eendesoot ten opzichte van 1984 ook duidelijk terrein prijs moeten geven, maar hier is juist de laatste jaren enig herstel opgetreden.

Belabberd staat het er voor met de Graspieper en Veldleeuwrik. Deze zangvogels onder de weidevogels broeden hier nog maar met 1 paar, terwijl begin jaren 80 6-9 paar normaal was voor de Hekslootpolder. Nationaal gezien staat de Veldleeuwrik onder flinke druk (afname van 35% ten opzichte van 1984), maar de Graspieper heeft zich na een aantal slechte jaren redelijk hersteld. Dit is vooral toe te schrijven aan de toename op vergraste heidevelden; in graslandgebieden gaat de soort verder achteruit (mond. med. H. Groot).

Van de kritische weidevogels broedde de Zomertaling voor het tweede achtereenvolgende jaar weer in de polder. De Watersnip en Kemphaan ontbraken, al blijft een broedgeval van deze soorten tot de mogelijkheden behoren.

Zeer positief was het broeden van 4 paar Kluten. Deze soort kwam voor het eerst tot broeden in 1990. In de daaropvolgende jaren was het aantal steeds 2 paar. Het afgelopen jaar broedden 3 paar dicht bij elkaar (de Kluut vormt graag kolonies) en een paar in een ander gedeelte van de polder. Het lijkt erop dat de Kluut zich permanent heeft gevestigd. De Wilde Eend had in 1992 blijkbaar een topjaar, want vorig jaar is hij weer gezakt tot een normaal niveau. Voor wat betreft de andere soorten zijn er geen schokkende veranderingen opgetreden.

Wat opvalt bij de rietvogels is dat de trend van de Rietgors in de Hekslootpolder een toename over de afgelopen tien jaar laat zien, terwijl de soort landelijk licht is afgenomen in deze periode.

Tenslotte mag de Blauwborst als nieuwkomer niet onvermeld blijven. Deze fraaie soort betekent een aangename verrijking van het toch al rijke vogelleven in de Hekslootpolder.

Nestbescherming

In 1993 hebben we de nestbescherming anders aangepakt. We hadden van dezelfde boeren toestemming om de nesten te beschermen op ongeveer 50 ha grasland; evenveel als in 1992. We besloten echter om pas in actie te komen als de situatie daar om vroeg. Het voordeel van deze methode was dat we minder vaak het veld in moesten (tijdwinst) en ook minder weidevogels tijdens het broedseizoen zouden storen. Een nadeel was dat we op het land van de boeren die pas laat zouden gaan maaien of beweiden een minder zuiver beeld zouden krijgen van het aantal broedvogels en het verloop van de legfels.

Maar de voordelen wogen ons inziens zeker op tegen de nadelen. De verwachting flinke tijdwinst te boeken kwam uit. Noch bij boer Vink, noch bij boer Rutte hebben nestbeschermers de weilanden doorkruist, omdat de boeren pas laat in juni gingen maaien. Op enkele kavels langs de Slaperdijk werd eerder gemaaid, maar op deze kavels broeden niet of nauwelijks weidevogels, wegens de verstoring van de weg.

Anders was het op de percelen van boer Dijkzeul. Vlak voor het maaien mochten we de percelen afzoeken naar nog niet uitgekomen nesten. We vonden 4 gruttonesten, 2 scholeksternesten, 3 klutennesten en 10 kievitsnesten. Alle nesten hebben we gemerkt met een stok zodat de boer bij het maaien het nest tijdig zou opmerken en eromheen kon maaien. Van de 19 nesten werd een gruttonest met 4 eieren verlaten, 1 kievitsnest met 1 ei was verdwenen (oorzaak onbekend) en een gruttonest was gedeeltelijk gepredeerd (2 eieren zijn door een kraai geroofd, aldus de boer). De andere 2 eieren werden verder bebroed en zijn alsnog uitgekomen. De overige 16 nesten zijn eveneens normaal tot ontwikkeling gekomen.

Op de landerijen van boer Vink en Rutte -die feitelijk onder nestbeschermingsbewaking stonden, maar waar de nestbeschermers niet in actie hoefden te komen- hebben naar schatting de volgende soorten gebroed: Krakeend 1, Wilde Eend 4, Wintertaling 1, Slobeend 1, Meerkoet 3, Scholekster 3, Kievit 22, Grutto 6 en Tureluur 3 territoria.

In de Vereenigde Binnenpolder werd half mei een aantal kleine kavels onderzocht op nesten bij boer Dijkstra. In hoog gras werden vlak voor het maaien een scholeksterneest met 2 eieren, een krakeendnest met 7 eieren en een gruttonest met 3 eieren gevonden. Het gruttonest werd jammerlijk stukgetrapt door één van de nestbeschermers; een groot risico bij het zoeken naar nesten in hoog gras.

Mensen die geïnteresseerd zijn in het meedoen aan de tellingen en/of nestbescherming kunnen zich opgeven bij ondergetekende.

De toekomst van de Hekslootpolder

Eén bedreiging rest de Hekslootpolder: de eventuele aanleg van de Vondelbrug, die de Waarderpolder moet verbinden met Haarlem-Noord. Op dit moment worden 2 tracés onderzocht door de afdeling Verkeer en vervoer van de gemeente Haarlem. Tracé 1 gaat over het Spaarne ten noorden van de jachthaven door het zuidelijk gedeelte van de Hekslootpolder. Tracé 2 gaat over het Spaarne ten zuiden van de jachthaven. Dit onderzoek kan nog wel een jaar duren. Begin maart vinden er gemeenteraadsverkiezingen plaats, zodat de beslissing over de Vondelbrug door het nieuwe college zal worden genomen. De komende maanden zijn meerdere acties geplanned door de onlangs opgerichte actiegroep 'STOP DE VONDELBRUG'. De acties worden gericht op de politici die straks de beslissing moeten nemen. Half februari komt de Vereniging Behoud de Hekslootpolder uit met een thema-nummer van het Hekslootnieuws over de Vondelbrug. Leden van de vereniging krijgen dit nummer automatisch thuisgestuurd. Niet-leden kunnen dit nummer voor f 2,- telefonisch bestellen bij Gerda Ariese (023-378595).

Geraadpleegde literatuur

- Boomen, T. van den, 1985. De Heksloot, broedvogelinventarisatie 1984. De Fitis 21(1): 32-39.
- SOVON NIEUWS december 1993. BMP-indexen 1992. 6(4): 12-14.
- Vereniging 'Behoud de Hekslootpolder', 1986. Het natuurlijk milieu van de Hekslootpolder. Werkgroep milieu, Zaandam/Haarlem.

Tom van den Boomen, tel.: 023-311984